

NOUSEVA TYÖLLISYYSASTE, VÄHENEVÄT TYÖTUNNIT JA KASVAVA TUKIEN KÄYTTÖ

Katsaus hallituksen työllisyyspolitiikasta ja työmarkkinoiden rakenneongelmista

Heikki Koskenkylä

JOHDANTO

Tässä analyysissä tarkastellaan Suomen työllisyysasteen ja työttömyyden kehitystä sekä työmarkkinoiden rakenteellisia ongelmia. Työllisyysasteen trendiluku oli joulukuussa 2022 ennätyskorkea 74,5 prosenttia. Hallituksen taholta on kovasti kehuttu tätä saavutusta. Hallituksen talouspolitiikan rooli on kuitenkin ollut varsin pieni työllisyyden kohoamisessa.

Työllisyyden korkea taso ei myöskään ratkaise taloutemme ongelmia. Työttömiä ja vajaatyöllisiä on edelleen varsin paljon. Tehdyt työtunnit ovat jopa kääntyneet laskuun, ja työpanos kokonaisuudessaan on supistunut. Monilla toimialoilla työvoiman tarve ja työnhakijat eivät kohtaa.

Juhlittu työllisyysaste kertoo vain osan totuudesta. Talouden kasvu riippuu viime kädessä tuottavuuden ja koko työpanoksen kehityksestä. Työttömyysturvan saajien määrä on myös edelleen yllättävän korkea. Kelan ja työttömyyskassojen tukea sai joulukuussa 2022 peräti 286 000 henkilöä. Tästä syystä työllisyysasteen nousu ei ole kohentanut julkisen talouden tilannetta. Työllisyysasteen kasvukin on tapahtunut suurelta osin osa-aikatyön lisääntymisen kautta.

TIIVISTELMÄ

- Suomen korkea työllisyysaste 74,5 % ei kerro totuutta talouden tilasta, sillä tehtyjen työtuntien määrä on samaan aikaan laskenut. Suomen työllisyysaste on lisäksi kroonisesti jäljessä muita pohjoismaita.
- Työllisyysasteen nousu perustuu suurelta osin osa-aikatöiden kasvuun. Osa-aikatyötä tekee jo 20 % työllisistä, joista joka kolmas haluaisi tehdä kokopäiväistä työtä. Erilaisten toimeentuloa täydentävien tukien käyttö on lisäksi kasvanut.
- Työttömiä on edelleen erittäin paljon. TEM:n tilastoissa työttömiä on 260 000, työttömyysetuuksia saa 286 000 ihmistä ja laajan työttömyysmääritelmän mukaan työttömiä on jopa 367 000 henkeä.
- Työllisyyttä tulisi parantaa keskittymällä ulkomaisen työvoiman lisäämisen sijaan korjaamaan palkkoihin, verotukseen ja kannustinloukkuihin liittyviä epäkohtia, koska työttömiä ja vajaatyöllisiä on Suomessa erittäin paljon.

Suomessa julkaistaan kahdenlaisia työttömyystilastoja

Tilastokeskuksen (TK) työttömyysluvat perustuvat otospohjaiseen työvoimatutkimukseen, johon haastatellaan yli 10 000 henkilöä. Siihen saadaan myös työlliset ja muitakin tietoja työvoimasta. Työ- ja elinkeinoministeriön luvut perustuvat puolestaan TE-toimistojen asiakasrekisterin pohjalta laadittuun Työnvälitystilastoon. TEM julkaisee kuukausittain laajan Työllisyyskatsauksen.

TEM:n ja TK:n luvut ovat aina poikenneet toisistaan. TK:n työttömyysluvat ovat olennaisesti alempia kuin TEM:n luvut. Merkittävin syy työttömyyslukujen eroon on tilastojen erilainen työttömän määrittely. Erikoista TK:n tilastossa on, että vähintään yhden tunnin tutkimusviikolla työtä tehnyt on työvoimatutkimuksessa aina työllinen. Myös niin sanottuja piilotyöttömiä käsitellään tilastoissa eri tavalla. Piilotyöttömiä oli viime vuonna noin 80 000 henkilöä. Osa piilotyöttömistä voi kuulua TEM:n tilastoissa työttömiksi työnhakijoiksi.

Piilotyötön on työvoiman ulkopuolella oleva henkilö, joka haluaisi ansiotyötä, mutta ei ole etsinyt työtä viimeisten neljän viikon aikana. Laajaa työttömyyden käsitettä on selostettu seikkaperäisesti Pekka Tiaisen artikkelissa (T&Y-lehti, 3/2014). Toinen lähde aiheesta on TEM:n vuonna 2021 julkaisema vertailu TK:n ja TEM:n työttömyystilastoista. Tilastokeskus myös painottaa julkaisuisaan kausitasoitettuja trendilukuja, mikä tuo eroa TEM:n ja TK:n lukuihin. Työllisyys ja työttömyys vaihtelevat vuoden sisällä varsin paljon. Trendiluvuilla poistetaan kausi- ja satunnaisvaihtelu, jolloin saadaan paremmin esille pitkän ajan kehitys.

Työttömyys ja työllisyysasteet vuonna 2022

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisiä oli joulukuussa 2,6 miljoonaa henkeä, mikä oli noin 10 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työllisyysasteen 15-64 vuotiaiden trendiluku oli 74,5 prosenttia. Työttömyysasteen trendiluku oli 6,9 prosenttia. Työttömiä oli 187 000.

TEM:n työnvälitystilastojen mukaan työttömyysaste oli 9,9 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 260 400. TEM:n

tilastojen mukaan pitkäaikaistyöttömiä oli 86 200. Kaikkiaan joulukuussa oli avoimna 129 500 työpaikkaa, mikä on 35 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin joulukuun aikana 72 900, mikä oli 17 900 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Työvoimapolitiittisin toimenpitein työllistettyjä oli joulukuussa noin 21 000 ja koulutuksessa lähes 50 000 henkeä. Laaja työttömyys, jossa otetaan huomioon työttömät työnhakijat ja palveluiden piirissä olevat, oli joulukuun lopussa 367 600.

TEM:n tänä vuonna ilmestyneen selvityksen mukaan keskeinen syy siihen, että työpaikat ja työnhakijat eivät kohtaa on, että tarjolla on yhä enemmän epätyypillistä työtä. Tarjolla on paljon määrä- tai osa-aikaista työtä sekä työtä työnvuokrausta harjoittavien yhtiöiden kautta. Työnvuokrauksen kautta on tarjolla myös ns. nollatuntisopimuksia, joissa työaika vaihtelee suuresti. Matalapalkka-aloilla on tarjolla paljon töitä, joihin ei saada työnhakijoita. Myöskään vaativan osaamisen aloilla eivät työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaa.

Nämä luvut kertovat karua kieltä Suomen työmarkkinoiden toiminnasta. Työllisyysaste on kohentunut selvästi, mutta työttömiä on edelleen huomattavan paljon. Avoimia työpaikkoja on myös paljon, vaikka niiden määrä on vähentynyt selvästi. Suomen työmarkkinoiden toiminnassa onkin muiden rakenteellisten ongelmien lisäksi vakava kohtaanto-ongelma.

Tehdyt työtunnit kertovat jonkinasteisesta hyytymisestä. Työtunnit ovat TK:n työvoimatutkimuksen mukaan kasvaneet työllisyyttä hitaammin ja jopa kääntyneet laskuun. Osa-aikatyöllisten työtunnit ovat kuitenkin kasvaneet. Paljon kehuttu työllisyysasteen nousu kertoo vain osatotuuden työpanoksen kehityksestä. Kansantalouden näkökulmasta työllisyysaste ei ole olennaisin tilannetta kuvaava mittari, koska se ei kerro tehtyjen työtuntien määrää. Kokopäiväistä ja osa-aikaista työtä ei erotella, vaikka näillä on talouden kannalta suuri ero. Talouden kasvua saadaan aikaan tuotavuuden ja tehtyjen työtuntien kautta. Osa-aikatyötä tekevien osuus työllisistä on noussut koronaa edeltävän ajan 15 prosentista vähän yli 20 prosenttiin. Tämä on osasyy siihen, että työttömyyskorvauksia ja toimeentulotukea maksetaan edelleen yllättävän paljon. On myös otettava huomioon, että Ylen mukaan joka kolmannes osa-aikainen työntekijä haluaisi tehdä kokopäiväistä työtä.

Suomen työllisyysasteen ja työttömyyden kehitys pitkällä ajalla

Suomen työllisyys- ja työttömyysasteet ovat vaihdelleet valtavasti viimeisten 30 vuoden aikana. Vaihtelu on ollut poikkeuksellisen suurta Pohjoismaihin ja useisiin EU-maihin verrattuna. Taulukossa 1 on esitetty 1980-luvun lopulta lähtien lukuja.

Taulukko 1. Suomen työllisyysaste 1980-lopulta nykyhetkeen, työllisyysaste 15-64 vuotiaat, Tilastokeskus, Työvoimatutkimus (%)

1989	74,2
1994	59,9
2000	68,2
2008	71,6
2010	69,2
2015	69,3
2017	70,0
2018	71,8
2021	72,2
2022	73,8

Taulukosta havaitaan, että työllisyysaste on nyt samalla tasolla kuin yli 30 vuotta sitten, jolloin työllisyysaste oli ennätyskorkealla. Lamavuosina 1991-1994 työllisyysaste suorastaan romahti 60 prosentin tasolle ja työttömyysaste kohosi lähes 20 prosenttiin. Hidas elpyminen alkoi 1990-luvun puolivälissä. Nokian nousu vauhditti kehitystä sen menestysvuosina noin 1999-2008. Työllisyysaste kohosi lähes 72 prosentin tasolle. Tänä aikana Suomen talouden tunnusluvut olivat ennätysyivät. Talouden kasvu oli pitkään kolme prosenttia vuodessa, valtion velkaantumisen aleni ja budjetti ylijäämäinen. Vaihtotaseessa oli suuri ylijäämä. Suomi nousi aivan EU-maiden kärkijoukkoon. Tästä huolimatta työllisyysaste kohosi ”vain” 72 prosenttiin. Muilla pohjoismailla oli jo tuolloin keskimäärin 75 prosenttia. Monet ekonomistit tulkitsivat tilannetta siten, että se kertoo Suomen työmarkkinoiden puutteista ja jäykkyyksistä, koska ei päästy vähintään 75 prosentin tasolle.

Seuraavat 10 vuotta olivat Suomelle tuskallista aikaa. Nokian matkapuhelintoiminta loppui, paperitehtaita suljettiin ja päälle painoivat sekä finanssikriisi että eurokriisi.

Suomen kasvu oli 10 vuoden aikana vain noin prosentin vuodessa. Jäimme selvästi jälkeen varsinkin Ruotsia ja Tanskaa. Työllisyysaste aleni välillä 70 prosentin tasolle.

Työllisyyden elpyminen alkoi Juha Sipilän hallituksen aikana (2015-2019). Talouden elpyminen edisti tuoloin työllisyyden paranemista. Lisäksi paljon kiistelty Kiky-sopimus auttoi työllisyyden kasvua ja työttömyyden alenemaan 7 prosentin tasolle. Kiky-sopimus paransi kilpailukykyämme, vienti alkoi vetää. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoaikaa alennettiin 500 päivästä 400 päivään. On arvioitu, että tämä toimenpide on merkittävästi kohentanut työllisyyttä Sanna Marinin hallituskaudella, kuten toimenpiteiden vaikutusten pitkistä viiveistä Hufvudtadsbaldetiin kirjoittaneet Jukka Appelqvist ja Elina Pylkkänen ovat todenneet. Myös eläkeuudistus on vaikuttanut pitkällä viiveellä työllisyyden kohentumiseen. Eläkeuudistuksesta tehtiin päätös vuonna 2014, mutta se tuli voimaan vasta vuoden 2017 alusta.

Nykyisen hallituksen merkittävin työllisyyttä edistävä toimenpide on ollut ns. eläkeputken eli työttömyysturvan lisäpäivien poistaminen vuonna 2020. Sen vaikutukset tulevat vasta vuosien kuluttua esille. Marinin hallituksen osalta velkarahoituksella suoritettu talouden elvytys lienee merkittävin työllisyyteen vaikuttanut toimenpide. Mitään muita merkittäviä rakenneuudistuksia työmarkkinoiden toimintaan ei ole tehty eikä edes yritetty. Punavihreälle hallitukselle ne ovat mahdottomia. Sote-uudistuksella tuskin on olennaista vaikutusta työllisyyteen. Osaavaa työvoimaa lähtee jatkuvasti hoitoalalta.

Pohjoismainen vertailu

Pohjoismaisessa työllisyysasteen vertailussa Suomi on peränpitäjä ja on ollut sitä jo pitkään. Kuten edellä todettiin niin jopa Nokian menestysvuosina ja samalla Suomen talouden huippuvuosina työllisyysasteemme jäi selvästi alle muiden pohjoismaiden. Tanskan, Ruotsin ja Norjan työllisyysaste on noin kolme prosenttiyksikköä ja Islannin jopa 5,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Suomen luku, kuten TEM:n Liisa Larja on nostanut esiin. Työllisyysero muihin pohjoismaihin on suuri erityisesti miesten osalta. Vanhimmassa ikäryhmässä (54-64 v) Suomen työllisyysaste on myös pohjoismaiden matalin ja miesten osalta ero

Ruotsiin on jopa yli 8 prosenttiyksikköä. Ero on kuitenkin kaventunut Suomen eläkeuudistuksen jälkeen 2017. Myös nuorten osalta Suomen työllisyysaste on pohjoismaiden matalin. Ero on suurin 20-24-vuotiaiden miesten kohdalla, jossa eroa Ruotsiin on lähes viisi prosenttiyksikköä.

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että vaikka Suomen työllisyysaste on kohonnut merkittävästi, niin meillä on edelleen suuria ongelmia työmarkkinoiden toiminnassa. Työttömiä, pitkäaikaistyöttömiä ja vajaatyöllisiä on valtaosan paljon talouden kokoon nähden. Muut pohjoismaat ovat kaukana meidän edellämme. Ero näkyy myös talouden tunnusluvuissa. Suomea on hyvä verrata erityisesti Ruotsiin ja Tanskaan, koska Norjalla on valtavat öljy- ja kaasuvarat. Ruotsin ja Tanskan julkinen velka per BKT luvut ovat 35 prosentin tasolla ja Suomen yli 70 prosenttia. Suomessa on suuri budjetin alijäämä, mutta Ruotsilla ja Tanskalla budjetit ovat lähes tasapainossa. Ainoastaan Suomella on julkisen sektorin kestävyysvaje arviolta noin 10 miljardia euroa. Julkinen talous on meillä selvästi huonommassa kunnossa. Työllisyysaste pitäisi saada kohoamaan 80 prosentin tasolle kuten entinen valtiosihteerin Martti Hetemäki totesi eläkkeelle lähtiessään pari vuotta sitten. Tuon tason saavuttaminen vaatii merkittäviä rakenneuudistuksia. Niitä arvioidaan jäljempänä.

Työttömyyskorvaukset ovat edelleen korkealla tasolla

Taulukko 2 Maksetut työttömyysetuudet ja niiden saajien lukumäärä, joulukuun 2022, lähde FIN-FSA Finanssivalvonta ja Kela

	12/2022	2022 yhteensä
Kaikki etuudet yhteensä milj. €	286	3 684
Ansioturva yhteensä milj. €	133	1 840
Perusturva yhteensä milj. €	153	1 844
Edunsaajien lukumäärä henkilöä		
Ansioturva (ansiopäiväraha)	98 479	
Perusturva	184 555	
Yhteensä	283 034	

Työttömyysetuuksia joudutaan maksamaan edelleen paljon, vaikka työllisyys on kohentunut selvästi. Vuonna 2022 maksettiin etuuksia yhteensä peräti 3,7 miljardia euroa. Etuuksien saajien lukumäärä on myös yllättävänkin suuri, noin 280 000 henkilöä. Tämä luku tulee ymmärrettävään valoon, koska edellä todettu työttömien lukumäärä oli jou-

lukuissa noin 260 000 henkilöä ja lisäksi osalle työssäkäyvistä maksetaan etuuksia, jos työtunnit ovat vähäisiä.

Pieniä palkkoja joudutaan kompensoimaan myös asumis- ja toimeentulotuen muodossa – Palveluolajen ammattiliitto PAM:in muutaman vuoden takaisen selvityksen mukaan palkkaköyhyyttä kompensoidaan vuosittain erilaisin tuin jopa 500 miljoonalla eurolla. On lisäksi muistettava, että pienistä palkoista saatava verokertymä jää hyvin pieneksi eikä usein kata käytettyjä julkisia palveluita ja saatuja tulonsiirtoja.

Rakenneuudistukset ovat välttämättömiä

Edellä tarkastelun valossa voidaan sanoa, että Suomen talous kärsii ”jäähmettyneistä” rakenteista. Suomi ei ole kyennyt uudistumaan riittävän nopeasti. Olimme muiden Pohjoismaiden tasolla Nokian huppuvuosina. Vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen yli 10 vuoden ajan taloutemme kasvoi vain prosentin vuodessa.

Nykyinen hallitus on selvinnyt koronakriisin yli elvyttämällä taloutta velkarahalla. Rakenneuudistukset eivät ole edenneet, paitsi Sote-uudistus. Sen onnistumisesta ei ole mitään varmuutta. Vaarana on, että sote-menot kasvavat edelleen. Talouden tuottavuuden kehitys on ollut pitkään hyvin heikkoa, kuten valtionvarainministeriön tuottavuuslautakuntakin on todennut.

Työllisyysaste on kohonnut varsin korkealle, mutta työllisyyspolitiikan pitkän ajan tavoitteet eivät ole toteutuneet. Rakenteellinen työttömyys on edelleen korkealla tasolla ja työmarkkinoilla on vakava kohtaanto-ongelma. Monilla on väärä koulutus tai väärä asuinpaikka. Työvoimaresurssit ovat selvästi vajaassa käytössä. Seuraavassa tarkastellaan keinoja parantaa tilannetta.

Palkkatulojen verotus ja kannustinloukut suuri ongelma

Palkkatulojen verotus on Suomessa kansainvälisesti vertaillen hyvin kireää ja erityisesti verotuksen progressiivisuuden osalta. Veronmaksajien keskusliitto on jo pitkään tehnyt vertailuja EU-maihin ja sen mukaan jo alle keskituloisillakin palkkojen verotus on Suomessa korkeammalla tasolla kuin muissa maissa. Suurituloisilla ero kasvaa viiteen prosenttiyksikköön. Ruotsissa jopa demarihallitus alensi palkkatulojen verotusta. Ylimpiä marginaaliveron asteikkoja alennettiin viisi prosenttiyksikköä.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA julkaisi helmikuussa 2022 tutkimuksen, jossa analysoitiin Suomessa vallitsevia kannustinloukkuja. Tutkimuksessa selvitettiin vero- ja etuusjärjestelmien vaikutuksia työn vastaanottamiseen ja lisätöiden tekemisen taloudellisiin kannustimiin. Lopputulos oli, että kannustinloukut estävät merkittävästi työllisyyden ja tuottavuuden kasvua. Kannustinloukut pitävät tehdyn työn määrää ja työllisyysastetta keinotekoisella alhaalla. On huomattava, että ihmisten työpanokset viime kädessä rahoittavat julkisen sektorin toimintaa. Suomessa tasataan tuloja voimakkaasti veroilla ja tulonsiirroilla. Seurauksena muodostuvat kannustinloukut vähentävät työllisyyttä ja hidastavat talouden kasvua.

Suomen työmarkkinoilla on samaan aikaan paljon sekä avoimia työpaikkoja että työttömiä ja vajaatyöllisiäkin. Tämä epäluonnollinen asiantila tulee korjata parantamalla työnteon kannustimia palkkatulojen verotusta uudistamalla ja kannustinloukkuja poistamalla.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistus on tarpeen

Sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen on erittäin tarpeellista. Tähän liittyy olennaisesti myös kysymys kannustinloukkuista. Uudistusta on yritetty Suomessa jo aiemminkin, kun Sata-komitea pyrki viisitoista vuotta sitten uudistamaan järjestelmää, onnistumatta kuitenkaan pääsemään lopputulokseen. Marinin hallitus on myös asettanut komitean kokonaisuudistusta varten. Ehdotus pitäisi saada valmiiksi hallituskauden aikana, mutta toteutus jäi seuraavalle hallitukselle. Komitean vasta jättämän väliraportin mukaan Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on valtava ”tilkkutäkki”. Se on luotu vuosikymmenten aikana ja sitä on korjailtu pienissä erissä. Julkiset tukimenot ovat kasvaneet vuosi vuodelta. Asumistuki on kasvanut useisiin miljardeihin. Myös toimeentulotukien käyttö on kasvanut. Tuet pitäisi perata huolella läpi ja selvittää niihin sisältyvät päällekkäisyydet ja kannustinloukut. Näkymät eivät ole tältä osin hyvät.

Verojärjestelmän laaja uudistaminen tarpeen

Edellä todettiin palkkatulojen verotuksen uudistamisen tarve, jotta työtä kannattaisi ottaa ylipäänsä vastaan tai tehdä lisätöitä. Suurempikin verotuksen uudistaminen on tarpeen. VAT:n selvitysten mukaan Suomessa on paljon

erilaisia verotukia. Näitä ovat lukuisat erilaiset vähennykset ja alennetut verokannat, joita on lähes 200 kpl:ta. Myös pääomatulojen verotus on liian epäneutraalia. Sen uudistusta on yritetty, mutta se ei ole onnistunut.

ETLA ja Aalto-yliopisto ovat tehneet yhteistyönä viime vuonna ilmestyneen tutkimuksen ”Kasvuyrittäjyys, yritysten uudistuminen ja työvoiman liikkuvuus tukemaan tuottavuuden kasvua” (tekijät Timo Kuosmanen ja Terhi Maczulskij). Tutkijoiden mukaan työn ja pääoman kohdentuminen on heikentynyt Suomen yrityskehittäessä 2000-luvulla, mikä on hidastanut merkittävästi tuottavuuden kasvua. Työvoiman kohdentumista voidaan tehostaa purkamalla kannustinloukkuja sekä lisäämällä työvoiman liikkuvuutta. Tutkijat korostavat, että työpanoksen kohdentuminen on tänä päivänä tehottomampaa kuin pääomien kohdentuminen. Tukipolitiikkaa, verotusta ja kannustimia tulisikin arvioida kriittisesti.

Työmarkkinoiden uudistaminen erityisen hankalaa

Työmarkkinoiden uudistamisesta on Suomessa keskusteltu jo pitkään. Euroon liittyminen nosti uudistamisen tarpeen etualalle. Kun omaa valuuttaa ei enää ole eikä siten devalvoinnin mahdollisuutta, kasvaa työmarkkinoiden joustojen tarve suuresti. Tämä oli keskeinen syy siihen, että Ruotsi ei liittynyt euroon. Suomessa päättäjät vakuuttivat, että tarvittavat joustot saadaan aikaan. Vaikka pääministeri Paavo Lipponen suorastaan vannoi, että tarvittavat joustot saadaan aikaan, mitään ei tapahtunut.

Aivan viime vuosiin saakka Suomessa vallitsi ns. kolmikantainen järjestelmä. Siinä olivat mukana hallitus, ay-liike ja työnantajat. Keskitetty työehtojen sopimusjärjestelmä alkoi murtua, kun Elinkeinoelämän keskusliitto ilmoitti luopuvansa siitä. Suomessa siirryttiin silloin liittotasoiseen sopimiseen. Sen jälkeen metsäteollisuus irtautui toimialakohtaisesta sopimisesta ja teknologia-teollisuudessa otettiin malli, jossa yritys voi valita alakohtaisen sopimuksen ja yritysakohtaisen välillä. Suomen neuvottelujärjestelmä on edelleen pääosin liittokohtainen, mutta sekin natisee jo liitoksissaan. Antti Kauhanen ja Terhi Maczulskij ovat Talous- ja Yhteiskunta-lehdessä (1/2022) analysoineet hajautetun neuvottelujärjestelmän laajuutta ja tehoa. Vertailussa ovat mukana Suomi, Ruotsi, Tanska ja Saksa. Tulos on se, että Suomessa palkoista sopiminen on edelleen paljon keskitetympää kuin vertailumaissa. Tutkimuksen mukaan palkat eivät ole laskeneet

hajautuksen kasvaessa. Työhyvinvointi on parantunut ja työllisyys kohentunut.

Paikallinen sopiminen on edennyt Suomessa hyvin hitaasti. Työehtojen yleissitovuus jarruttaa muutosta. Varsinkin pk-yritysten taholla väitetään, että palkkojen ja muidenkin työehtojen sopiminen paikallisesti edistäisi työllisyyden kasvua pk-yrityksissä. Myös monet ekonomistit uskovat tähän. Tutkimusten pohjalta on ollut vaikeata tehdä luotettavia arvioita. Länsimaissa paikallinen sopiminen on kuitenkin levinnyt jo pitkään. Voi käydä niinkin, että paikallinen sopiminen laajenee Suomessa vähitellen markkinaehtoisesti. Työllisistä 67 prosenttia haluaa, että työpaikalla on sopimisen vapaus työehdoista jos sekä työnantaja, että työntekijä sitä yhdessä haluavat, kertoo Suomen Yrittäjien teettämä työelämägallup (Kantar TNS, 2020). Työikäisistä 64 prosenttia haluaa kuitenkin, että työehdoista kuten palkoista ja työajoista, neuvottelevat tulevaisuudessa työntekijöitä ja työnantajia edustavat liitot, kertoo SAK:n teettämä kysely työehdoista sopimisen vaihtoehtoista (Kantar TNS, 2020). Näkemyserot paikallisen sopimisen edistämisestä ovat edelleen suuria sekä poliittisella taholla että työmarkkinajärjestöjen kesken.

Johtopäätökset

Suomen työllisyysaste on nyt ennätyskorkea, lähes 75 prosenttia. Työttömiä on kuitenkin edelleen paljon. TEM:n mukaan työttömiä työnhakijoita on noin 260 000. Jos otetaan mukaan työvoimapaalveluissa olevat ns. ”tempputyöl-

listetyt”, niin laajan työttömyyden määritelmän mukainen työttömien määrä nousee jo 367 000 henkeen. Avoimia työpaikkoja on yli 100 000. Työttömyysetuuksia maksetaan lähes 300 000 henkilölle. Suomessa on paljon avoimia työpaikkoja ja samaan aikaan huomattavan suuri työttömien ja vajaatyöllisten määrä.

Työllisyysasteen nousun tulisi tapahtua yksityisellä sektorilla, koska julkinen sektori on Suomessa kansainvälisesti vertaillen jo nyt ylisuuri työllistäjä. Yritysten kautta tapahtuva työllistyminen parantaa taas tehokkaasti myös julkista taloutta.

Työmarkkinoille ja laajemminkin talouteemme tarvitaan syvällisiä rakenneuudistuksia, joiden toteuttaminen ei ole onnistunut hallituksilta. Työllisyysaste tulisi nostaa 80 prosentin tasolle. Palkkaverotusta tulisi uudistaa ja poistaa kannustinloukut työn vastaanottamiselta ja lisätyön tekemiseltä. Työmarkkinoita tulisi kehittää ylipäänsä nykyistä joustavampaan suuntaan.

Ulkomaisen työvoiman sijaan olisi parempi keskittyä talouden rakenteiden laittamiseen kuntoon. Palkkaus, verotus, kannustinloukut ja yleensä työmarkkinoiden toiminta tulisivatkin uudistaa, koska työttömiä ja vajaatyöllisiä on Suomessa varsin paljon.

Työllisyysasteen nostaminen 80 prosentin tasolle on hyvin haasteellista ja vaatii aikaa. Onkin hyvin todennäköistä että julkisen talouden kestävyyttä joudutaan tulevana hallituskausina parantamaan myös menojen karsimisella ja joillakin verojen korotuksella. Tuottavuuden kasvun parantaminen on ykkösasia talouden kasvun kannalta.

LÄHTEET

ETLA ja Aalto-yliopisto: Työn ja pääoman tehokkaampi kohdentuminen kasvattaisi tuottavuutta ja talouden hyvinvointia, Timo Kuosmanen ja Terhi Maczulskij, 30.5.2022

ETLA: Kannustinloukut Suomessa, Puonti, Kauppi, Kotamäki ja Ropponen 10.2.2022

Euro & Talous, Analyysi: Koronakriisi ja rakennetyöttömyys, 21.9.2021

FIN-FSA/Finanssivalvonta ja KELA, Suomen työttömyysturvan kk-tilasto, joulukuu 2022

Hufvudstadsbladet, "Är de historiska jobbsiffrorna regeringens förtjänst?", 3.4.2022 (haastattelu Jukka Appelqvist ja Elina Pylkkänen)

Kantar TNS, Työelämägallupit, 2020

PAM, Töissä, mutta köyhä – palkkatyököyhyys ja sen kustannukset ravintola- ja kiinteistöpalvelualoilla, 2019

Sata-komitea, Sosiaaliturvan uudistamiskomitea, 2009

Suomen Perusta: Suomen Talous ja talouspolitiikan linja, miten Suomi saadaan uudelleen nousuun, Heikki Koskenkylä 2014

Talous ja Yhteiskunta, Hajautunut neuvottelujärjestelmä parantaa palkkoja ja hyvinvointia, 1/2022, Kauhanen ja Maczulskij

Talous ja Yhteiskunta, Pekka Tiainen haastattelu, Heikki Taimio, 3/2014

Talous ja Yhteiskunta, Työllisyyden kasvukausi, kuka on työllistynyt, minne ja millaisiin työsuhteisiin? 4/2018, Liisa Larja

TEM, Pohjoismainen vertailu työllisyysasteista, Liisa Larja, 9.11.2021

TEM, Raportti: Työllisyysasteen noususta huolimatta Suomi on edelleen muita pohjoismaita jäljessä, 4.2.2021

TEM, Työllisyyskatsaus, joulukuu 2022, tiedote 24.5.2022

TEM, Työvoiman saatavuus, työvoimapula ja kohtaantongelmat vuonna 2022, Larja-Peltonen, TEM-analyyseja 113/2023

Tilastokeskus ja TEM, Tilastokeskuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön työttömyystilastojen vertailu, TEM, 2021

Tilastokeskus, Työllisyys, tiedote 27.1.2023 ja Työvoimatutkimus 2022

Veronmaksajain keskusliitto, Kirkko-Jaakkola: Kansainvälinen palkkaverovertailu 2022

Virén, Matti, Kaksitoista talouden periaatetta, Suomen Perusta 2022

Virén, Matti, puheenvuoro Uusi Suomi, 10 väärinkäsitystä taloudesta

VM, Tuottavuuslautakunta, Tuottavuus ja kilpailukyky Suomessa 2020

YLE, 21.2.2022, Hannele Muilu: Osa-aikatyöntekijöitä on koko ajan enemmän – myyjänä 15 vuotta työskennellyt Johanna Parjanen vaihtaisi heti kokoaikaiseksi

SUOMEN PERUSTA

Suomen Perusta -ajatuspaja
www.suomenperusta.fi
Kansakoulukuja 3 B, 00100 HELSINKI